
Utdanningskapasitet og praksisplasser i Helse Nord

Rapport fra arbeidsgruppe nedsatt av USAM
Helse Nord

Forord

Samarbeidsorganet mellom universitetene og Helse Nord (USAM) drøftet i møte 4.11. 2016 sak om utdanningskapasitet og praksisplasser og konkluderte med at det er behov for en samlet gjennomgang av praksisplassbehovene for UiT Norges arktiske universitet og Nord universitet i helseforetakene i Helse Nord. USAM vedtok i samme møte å nedsette en arbeidsgruppe med representanter fra begge universitetene, fra Helse Nord og fra hvert av helseforetakene.

Bakgrunnen for denne saken er et initiativ fra Det helsevitenskapelige fakultet ved UiT Norges arktiske universitet. I dialogen med de enkelte helseforetak peker fakultetet på de utfordringer en møter med hensyn til praksisplasser for flere av sine studieprogram innenfor helsefaglige grunnutdanninger. Fakultetet ser behov for at man sammen gjennomgår kapasiteten og koordinerer tilgjengelige praksisplasser mellom de enkelte foretakene slik at den samlede kapasitet svarer til utdanningens behov. De viser også til at fusjonene mellom UiT og flere av høyskolene styrker behovet for å gjennomgå kapasiteten samlet.

Innhold	
Forord	2
Innhold	3
Bakgrunn	4
Oppnevning og sammensetning av arbeidsgruppen	6
Mandat	6
Arbeidsgruppens arbeidsform	7
Rapportens oppbygging	7
Beskrivelse og analyse av behovet for praksisplasser	8
Tiltak for å øke tilgangen på og styrke koordineringen av praksisplasser i foretakene i Helse Nord	15
Arbeidsgruppens tilrådninger	16
Kommentarer til enkelte studieprogram	19
Vedlegg	21

Bakgrunn

Det helsevitenskapelige fakultet (Helsefak) ved UiT har inngått samarbeidsavtaler med alle Helseforetak i Helse Nord. Avtalene ved UiT er utformet etter samme mal for alle foretak. Avtalene omfatter samarbeid om studietilbud, praksisplasser, forskning/fagutvikling og formidling. Avtalene slår fast at utdanningsinstitusjonene skal tilby helseutdanninger som samsvarer med Helse Nord og spesialisthelsetjenestens behov for kompetent fremtidig arbeidskraft, og at helseforetakene skal tilby gode arenaer for praksisstudier og annen undervisning av studenter.

Nord universitet har også samarbeidsavtaler med Nordlandssykehuset HF og Helgelandssykehuset HF. Avtalen mellom Nord universitet og helseforetakene omfatter samarbeid om forskning, fagutvikling, studietilbud og praktiske studier innen bachelor i sykepleie, vernepleie, prehospitalt arbeid, paramedic, og videreutdanninger. I tillegg har Nordlandssykehuset og Nord universitet, og Helgelandssykehuset og Nord universitet, ansvar for å gjennomføre praksisråd, som skal bidra til kvalitetssikring, utvikling og dialog.

Helse- og omsorgsdepartementet har i sitt Oppdragsdokument til Helse Nord gitt de samme krav om utdanningskapasitet som Utdanningsdepartementet har gitt til universitetene i sitt Oppdragsdokument.

I samarbeidsavtalene UiT har med foretakene i Helse Nord er det utarbeidet en oversikt over praksisplasser for de enkelte studieprogram. I avtalen med UNN er det fastslått at antall praksisplasser skal revideres årlig og forankres i felles samarbeidsorganer for utdanning mellom Helsefak og UNN. Disse oversiktene ble utarbeidet på bakgrunn av historiske tall. Fordelingen har, med unntak for jordmorutdanningen ved UiT, aldri vært forelagt Helse Nord samlet. For jordmorutdanningen ble det rettet en forespørsel til Helse Nord der en ba om hjelp til å fordele praksisplassene på de enkelte foretak. Svar fra Helse Nord med en slik fordeling foreligger i brev datert 5.6. 2013. Det foreligger derfor ikke en avklart fordeling av praksisplasser mellom foretakene tilpasset behovene.

Nord universitet har tidligere hatt en avklart fordeling av praksisplasser innen bachelor i sykepleie og videreutdanningene. Dette var nedfelt i et vedlegg til samarbeidsavtalen. Vedlegget er utfaset med bakgrunn i historiske tall. De har i dag en helt annen studentmasse som får praksisplasser enn for få år siden.

Fra 2014 endret Kunnskapsdepartementet styringen av dimensjonering for enkelte utdanninger fra aktivitetskrav (fullført første studieår) til kandidatmåltall. Departementet sa ved innføringen av denne endringen at de ville legge vekt på å bruke en enkel metode i beregningen av kandidatmåltallene. For 2014 la man til grunn gjennomsnittet for kandidatproduksjonen for den enkelte utdanning i perioden 2009-12, men justert for eventuelle nye studieplasser. Det ble lagt til grunn et forhold mellom nye studieplasser og kandidater på 1:0,8. Dersom kandidatmåltallet etter denne beregningen ble lavere enn 80 % av tidligere aktivitetskrav for utdanningen, ble kandidatmåltallet satt til 80 % av aktivitetskravet. Det ble presisert at kandidatmåltallet kun er et minstekrav.

For å oppfylle kravene om utdanningskapasitet må studieprogrammene starte med flere studenter slik at man tar høyde for frafall i studiene. Overbookingen

varierte fra program til program, da dette baserer seg på erfaringstall fra frafall i studiene som er ulik. Det helsevitenskapelige fakultet ved UiT har i tillegg fått tildelt nye studieplasser og økt utdanningskapasiteten de siste årene ved både medisinstudiet, profesjonsstudiet i psykologi, fysioterapeututdanningen og til et nytt studium i ernæring.

Nord universitet har fått tildelt 32 nye studieplasser ved bachelor i sykepleie fra 2018.

De fleste studieprogram har praksisstudier i både kommune- og spesialisthelsetjenesten. Noen studieprogram har egne praksisperioder i foretakene og andre i kommunehelsetjenesten, mens noen studieprogram har praksis der noen av studentene er i foretak og andre i kommunehelsetjenesten. Noen studieprogram har praksis integrert med teoriundervisning som gjør det nødvendig å ha disse praksisstudiene i nærhet til studiestedet.

Det er en pågående debatt om å øke omfanget praksis i kommunehelsetjenesten som følge av endringene i helsetjenesten. I Oppdragsdokumentet fra HOD til Helse Nord viser dette seg ved at noen studieprogram omtales som «ikke obligatorisk». Det må her fremheves at flere av studieprogrammene har sterkt styring i sine nasjonale rammeplaner om hvor praksis skal gjennomføres.

I dialogen med de enkelte helseforetak møter nå universitetene utfordringer om kapasitet med hensyn til praksisplasser for flere av sine studieprogram. Til tross for at flere av studieprogrammene ikke har vært fulltallig opplever en at flere av foretakene ikke kan stille praksisplasser i det antallet universitetene har behov for.

Fra foretakene vises det til at endringene i tjenestetilbudene med overføring av oppgaver fra spesialist- til kommunehelsetjenesten også bør gjenspeile seg med flere praksisplasser i kommunehelsetjenesten. Det må i denne sammenheng påpekes at flere studieprogram er styrt av nasjonale rammeplaner/forskrifter som regulerer hvor praksis skal gjennomføres. I tillegg skal det også påpekes at kommunehelsetjenesten ikke har de samme rammevilkår for å ta imot studenter i praksis.

Fra foretakene påpekes det at flere studieprograms praksisstudier gjenspeiler i liten grad endringene i spesialisthelsetjenesten, med bl.a. kortere liggetid på sengepostene og en dreining fra døgnbehandling til dagbehandling.

Universitetene ser behov for at man gjennomgår kapasiteten og koordinerer tilgjengelige praksisplasser mellom de enkelte foretakene slik at den samlede kapasitet svarer til utdanningens behov. De viser også til at fusjonene mellom universitetene og flere av høyskolene styrker behovet for å gjennomgå kapasiteten samlet.

Oppnevning og sammensetning av arbeidsgruppen

Samarbeidsorganet mellom universitetene og Helse Nord (USAM) vedtok i møte 4.1. 2016 (Sak om utdanningskapasitet og praksisplasser) å nedsette en arbeidsgruppe med to representanter fra henholdsvis UiT Norges arktiske universitet og Nord universitet, en representant fra Helse Nord og hvert av helseforetakene.

USAM ba videre om at UiT påtok seg sekretariatsfunksjonen. Arbeidsgruppen har bestått av:

- Arnfinn Andersen, UiT (leder)
- Marina Trogen Hansen, UiT
- Tove-Beate Engum, UiT (sekr)
- Bodil Svendsgård, Nord universitet, erstattet av Øyvind Christiansen
- Hilde Holm Solvoll, Nord universitet
- Brite Jacobsen, Helse Nord
- Irene Foss, UNN HF
- Evy Adamsen, Finnmarkssykehuset HF
- Astrid Jakobsen, Nordlandssykehuset HF
- Anne Ingeborg Pedersen, Helgelandssykehuset HF
- Margaret A. Antonsen, Sykehusapotek Nord HF

Fra Nord universitet har også Gro Bentzen deltatt på noen møter.

Arbeidsgruppen ble etablert og startet sitt arbeid i april 2017.

Mandat

USAM har definert følgende oppgaver for arbeidsgruppen:

- Analysere og beskrive behovet for praksisplasser med utgangspunkt i nåværende dimensjonering av helsefaglige utdanninger ved UiT og Nord universitet
- Foreslå prosedyrer for hvordan antall praksisplasser fordeles og justeres

Arbeidsgruppen har foretatt en konkret gjennomgang av status mht tilgjengelige praksisplasser basert på universitetenes behov og foretakenes kapasitet. Arbeidsgruppen mener også det er behov for å gjennomgå og harmonisere rutinene for kommunikasjon knyttet til studentutplasseringer i praksis, og har kommet med innspill til dette.

Arbeidsgruppen ønsker også å gi konkrete anbefalinger til løsninger.

Flere av foretakene har påpekt at også sosialfaglige utdanninger ber om praksisplasser ved foretakene, og at disse er i konkurranse med praksisplasser for helsefaglige utdanninger. Arbeidsgruppen har derfor inkludert noen sosialfaglige utdanninger i beskrivelsen/analysen og skisserer tiltak som også omfatter disse studiene.

Arbeidsgruppen har drøftet om legestudentenes praktisk kliniske undervisning (PKU) skal inngå i mandatet. Arbeidsgruppen konkluderte med at dette ikke berører antall praksisplasser og slik faller utenfor mandatet, selv om helseforetakene bruker mye ressurser på slik undervisning.

Arbeidsgruppens arbeidsform.

Arbeidsgruppen har hatt 4 møter.

På det første møtet i april 2017 ble mandatet gjennomgått og arbeidsform drøftet. Det var et ønske om at arbeidsgruppen hadde leder fra samme sted som sekretær og Arnfinn Andersen ble valgt som leder av arbeidsgruppen. Det var enighet om å innhente opplysninger om utplassering av studenter i praksis og utfordringer knyttet til dette.

På møtet i juni 2017 hadde arbeidsgruppen en gjennomgang av behov og tilgang på praksisplasser for de enkelte studieprogram. Arbeidsgruppen hadde også en gjennomgang av kommunikasjonsrutinene for samhandling knyttet til praksisutplassering av studenter. Arbeidsgruppen hadde en konkret diskusjon om forholdstall mellom opptakstall og kandidatmåltall.

På møtet i oktober drøftet arbeidsgruppen videre kapasitet og utfordringer samt rutiner for kommunikasjon og behovet for et koordinerende samarbeidsorgan mellom begge universitet og alle foretak samlet.

I møte 13.februar, som ble gjennomført på Skype, hadde man en gjennomgang av arbeidsgruppas tilrådninger og utkast til rapport. Det var enighet om at siste gjennomgang skulle tas som en epostrunde.

Rapportens oppbygging

Arbeidsgruppen har først gjort en analyse og beskrivelse av behovet for praksisplasser. Grappa har hatt en gjennomgang av behovene for det enkelte studieprogram og beskrevet utfordringer mht praksisplasser for det enkelte program.

Arbeidsgruppen har også drøftet spørsmål knyttet til prosedyrer for fordeling og justering av praksisplasser. Arbeidsgruppens tilrådninger er oppsummert og presentert til slutt i rapporten.

Beskrivelse og analyse av behovet for praksisplasser

Arbeidsgruppen hadde i første møte en gjennomgang av fordelingen av praksisplasser for det enkelte studieprogram. Utgangspunktet for denne gjennomgangen var oversikt over praksisplasser slik de er beskrevet av de to universitetene. Vedlagt følger en samlet oversikt over tilgjengelige praksisplasser sammen med kandidatmåltall (fastsatt i oppdragsdokumentene), opptakstall (fastsatt ved de to universitetene) og behovene for praksisplasser slik de er definert av universitetene.

Tabellen viser differansen mellom universitetenes behov og tilgjengelige praksisplasser.

Her følger en oppsummering av utdanningskapasitet og tilgjengelige praksisplasser for de enkelte studieprogram.

Ernæring (UiT)

Kandidatmåltall: 15. Opptak: 24 studenter, som er 160 % sammenholdt med kandidatmåltall. Nytt studie med oppstart høst 2016.

Studiet er nytt og har ikke erfart frafallsprosent. 1. og 2. året har praksis på enkeltdager, dette begrenser praksisutplassering til nærområdet. En 2 ukers praksisperiode på 3. året kan tas ved alle foretak. Avtale og fordeling av praksisplasser for dette studiet er ikke endelig avklart.

Ergoterapi (UiT)

Kandidatmåltall: 20. Opptak: 35 studenter, som er 175 % sammenholdt med kandidatmåltall.

Det stilles spørsmål om fordelingen mellom foretakene er rimelig, og om det er tatt hensyn til antall ergoterapeutstillinger. Ergoterapitjenesten har endret seg og mye av ansvaret er flyttet fra foretak til kommune.

Fysioterapi (UiT)

Kandidatmåltall: 25. Fra og med studiestart 2019 vil kandidattallet ventelig bli 35. Bakgrunnen for dette er tildeling av 10 nye studieplasser fra høsten 2016.

Opptakstallet er 45 studenter, som er 129 % sammenholdt med kandidatmåltall.

Samtidsproblematikk med ergoterapi gir færre praksisplasser ved alle foretakene. Det er generelt behov for flere praksisplasser for dette studieprogrammet ved foretakene samlet.

Radiografi (UiT)

Kandidatmåltall: 24. Opptak: 35 studenter, som er 146 % sammenholdt med kandidatmåltall.

Største utfordring er praksisplasser i klinisk praksis ved medisinske og kirurgiske avdelinger. Dette gjelder for alle foretakene. Hovedårsaken er samtidighet med sykepleierstudenter, hvor sistnevnte prioriteres.

Sykepleie

Begge universitetene har flere studieprogram og lokaliseringer. Det enkelte studiested er omtalt for seg.

Sykepleie UiT Tromsø

Kandidatmåltall: 116 totalt fordelt med 90 heltid (årlig) og 52 deltid/-desentralisert sykepleierutdanning (annet hvert år). Opptak: 135 studenter heltid og 75 studenter til deltid/desentralisert (DSU), som er 145-150 % sammenholdt med kandidatmåltall. DSU har opptak januar annet hvert år. De største utfordringene er innen kirurgisk praksis.

Sykepleie UiT Hammerfest

Kandidatmåltall: 50 totalt fordelt med 40 heltid og 10 deltid. Opptak årlig: 80 studenter heltid og 40 studenter deltid, som er henholdsvis 200 % og 400 % sammenholdt med kandidatmåltall.

Finnmarkssykehuset mener opptak er for stort i forhold til kapasitet ved sykehuset. Foretaket velger likevel å avvente med å be om reduksjon i opptakstill i påvente av tiltak «kombinerte stillinger» - med oppstart høst 2018.

Sykepleie UiT Harstad

Kandidatmåltall: 62 totalt fordelt med 42 heltid og 20 deltid. Opptak årlig: 60 studenter heltid og 40 studenter deltid, som er henholdsvis 143 % og 200 % sammenholdt med kandidatmåltall.

Sykepleie UiT Narvik

Kandidatmåltall: 33. Opptak: 55 studenter, som er 167 % sammenholdt med kandidatmåltall.

Sykepleie Nord universitet

Kandidatmåltallene er ikke beskrevet eksplisitt fordelt mellom de ulike studiesteder i oppdragsdokumentet. Tidligere hadde Universitetet i Nordland 159 som måltall, mens Høyskolen i Nord-Trøndelag hadde 169. Etter fusjonen ble dette tallet 328. Fra 2018 er kandidatmåltallet økt i oppdragsdokumentet til 352. Altså en økning på 32 studenter.

Opptak siste studieår fordelte seg slik: 120 Bodø heltid, 60 Helgeland heltid, 35 Bodø deltid, 35 Helgeland deltid, 35 Lofoten/Vesterålen deltid. Totalt 285 studenter, som er henholdsvis 179 % sammenholdt med kandidatmåltall.

Det er de siste årene blitt større gjennomføringsgrad på studiet. Det er størst frafall på deltid. Det har blitt færre avdelinger tilgjengelig for praksis. Dagenheter og poliklinikker er tatt i bruk.

Master-/videreutdanninger Helsefag

Jordmor (UiT)

Kandidatmåltall: 20. Det tas opp rundt 20 studenter, som er 100 % sammenholdt med kandidatmåltall. Nedgang i antall fødsler de seneste årene medfører at studentene har utfordringer med å få tilstrekkelig antall fødsler i løpet av studiet.

Fra foretakene ble det stilt spørsmål om trening med simulerte fødsler før praksis kunne gjøre studentene bedre forberedt og dermed lettere kunne oppfylle kravene når de kommer ut i praksis. Det må likevel presiseres at simulering er og blir et supplement.

Helse Nord bestemte fordelingen av plasser mellom foretakene fra 2013 til 2017. UiT forholder seg til disse tallene. Flere av foretakene mener det er behov for å redusere antall praksisplasser. Det er flere yrkesgrupper som skal ha praksis ved føde/barsel; jordmor, medisin, sykepleie og ambulansefag etterhvert.

Jordmormiljøet ved Kvinneklinikken (UNN) og jordmorutdanningen ved Institutt for helse- og omsorgsfag (UiT Helsefak) er i dialog for å avklare hvordan man kan dekke behovet for praksisplasser, samtidig som man sikrer tilstrekkelig kvalitet på jordmorstudentenes praksis, innenfor dagens rammer. Jordmormiljøene vil også se hen til de framtidige rammer og nasjonale retningslinjer for jordmorstudentenes praksisstudier som vil følge av ny rammeplan for helse- og sosialfagene.

Master i helsefag UiT

UiT har flere masterprogram med praksis/hospitering i foretak:

- Aldring og eldreomsorg: Opptakstall ca. 20 studenter to år på rad så ett års pause. Behov for praksisplasser er begrenset og tas opp med aktuelle praksisfelt i foretak og kommuner ved behov
- Psykisk helse. Opptakstall 50 studenter hvert tredje år. Praksisplassbehov overlapper med sykepleie og vernepleie. UiT har bukt å få de plassene man har hatt behov for.
- Klinisk nevrologisk fysioterapi: Opptakstall 20 hvert tredje år. Behov for praksisplasser er begrenset og tas opp med aktuelle praksisfelt i foretak og kommuner ved behov
- Psykiatrisk og psykosomatisk fysioterapi: Opptakstall 20 hvert tredje år. Behov for praksisplasser er begrenset og tas opp med aktuelle praksisfelt i foretak og kommuner ved behov
- Master i sykepleie, studieretning ABIKO (UiT). Kandidatmåltall: 50 totalt alle studieretninger. Opptak annet hvert år og opptakstallene mellom de ulike studieretningene varierer noe fra opptak til opptak: (Normal fordeling er: Anestesisykepleie 15, barnesykepleie 15, intensivsykepleie 28, operasjons-sykepleie 15 og kreftsykepleie 15). Praksisplasser har ikke vært noen utfordring

Nord universitet

Psykisk helse videreutdanning Nord universitet: Kandidatmåltall: 40. Opptak 60 studenter annet hvert år, som er 150 % sammenholdt med kandidatmåltall. Det går greit å få plasser til dette.

ABIOK Nord universitet

Kandidatmåltall: 26 totalt alle studieretninger.

Opptakstill: Anestesisykepleie 10, barnesykepleie 10, intensivsykepleie 20, operasjonssykepleie 12 og kreftsykepleie 15 studenter.

Utfordringen er å få nok plasser, kanskje særlig innenfor anestesi og operasjon.

Psykologi (UiT)

Kandidatmåltall: 31. Fra 2022 vil dette ventelig øke til 46. Bakgrunnen for dette er tildeling av 10 nye studieplasser fra 2012 og 5 nye fra 2016. Opptak er siden 2016 planlagt til 52 studenter årlig, som er 113 % sammenholdt med kandidatmåltall.

Foretakene påpeker at de opplever endringer (frafall) i utplassering av studenter ved at ledige plasser i Tromsø først blir utnyttet. Noen av foretakene opplever at dem blir nedprioritert i denne sammenheng. Alle foretakene ønsker flere psykologistudenter i praksis.

Medisin (UiT)

Kandidatmåltall: 84. 100 gjeldende fra 2022. Opptak: 120-140 studenter, studenter, som er 120-140 % sammenholdt med kandidatmåltall. Uit er tildelt 6 nye studieplasser fra 2014 og 10 fra 2016.

Arbeidsgruppa v/ UNN peker på ressursbruk til PKU (praktisk klinisk undervisning) som påvirker kapasiteten til å ta imot studenter i ordinær praksis. PKU er ikke definert som praksis og faller ikke innenfor arbeidsgruppens mandat.

Bioingeniør (UiT)

Kandidatmåltall: 20. Opptak: 30 studenter, som er 150 % sammenholdt med kandidatmåltall.

Nåværende studieplan er utformet slik at studentene har praksis på enkeltdager som gjør kun UNN Tromsø aktuell som praksisarena for 1. studieår. I 2. og 3. studieår er det inngått avtale om praksisplasser ved Nordlandssykehuset i tillegg til UNN HF. Også Helgelands- og Finnmarkssykehuset ønsker bioingeniørstudenter utplassert på tilsvarende måte. Finnmarkssykehuset har hatt et to- årig prosjekt hvor de har tatt imot bioingeniører i praksis og hvor foretaket har stått for dekning av reise/opphold. UNN ønsker å spre studentene til Harstad og Narvik. Det er ønskelig at praksisperiodene tilrettelegges for dette.

Farmasi

Begge universiteter har studieprogram innenfor farmasi

Farmasi UiT

UiT har både bachelor og masterstudier i farmasi. For masterprogrammet er det fastsatt et kandidatmåltall på 25. Opptak: master 35 studenter årlig studenter, som er 140 % sammenholdt med kandidatmåltall. I tillegg tas det opp 50 studenter årlig til bachelorstudiet i farmasi.

Foretakene stiller spørsmål om det er ønskelig for UiT å gjennomføre klinisk praksis på masterstudiet med praksisplasser andre steder enn ved UNN Tromsø og med veiledning fra Sykehusapoteket i Tromsø. I nåværende studieplan er det under klinisk praksis på masterstudiet i farmasi lagt opp med et langsgående kurs under praksisperiodene. Dette innebærer utplassering i praksis på enkeltdager. Noe som medfører at man må ha praksis i nærområdet. Instituttet uttaler at de på sikt kan endre dette. Utdanningen er åpen for innspill fra praksisfeltet. Foreløpig er UNN Tromsø/ evt. kommunen det eneste aktuelle praksisfeltet.

Farmasi Nord universitet

Det kan bli aktuelt med praksis for studenter fra Nord universitet ved Nordlandssykehuset og Helgelandssykehuset.

Vernepleie

Begge universiteter har studieprogram innenfor vernepleie

UiT har vært alene i Helse Nord sitt område så langt og har tilbudt deltidsstudier flere steder i landsdelen fra Helgeland i sør til Øst-Finnmark i nord-øst. Etter fusjonen mellom Høgskolen i Nord-Trøndelag og Universitetet i Nordland har også Nord universitet tilbud om vernepleierutdanning. Nord universitet må forholde seg til to helseregioner, og har fram til nå ikke hatt studenter i Nordland.

Vernepleie UiT

Kandidatmåltall: 64 totalt. Opptak: årlig opptak med 60 studenter heltid og 60 studenter deltid, som er 188 % sammenholdt med kandidatmåltall.

Deltidskullene ruller med oppstart mellom Harstad, Alta, Bodø, Tromsø. Sist opptak på deltidsstudium var i Harstad vårsemesteret 2018. Opptak i Harstad og Alta har oppstart vårsemesteret, Bodø og Tromsø har opptak med oppstart på høstsemester. Det er 4 år mellom hver gang det er opptak på de forskjellige studiestedene. Utdanningen rekrutterer studenter fra hele landet.

Utfordrende å skaffe nok praksisplasser pga. samtidighet med barnevern, sosialt arbeid og sykepleie.

Vernepleie Nord universitet

Kandidatmåltall: 30. Opptak: 40 studenter, som er 133 % sammenholdt med kandidatmåltall.

Nord universitet skal dekke Helse Midt og deler av Helse Nord sitt område. Dette studiet er ikke omtalt i bestillerdokumentet til Helse Nord.

Det tas opp studenter hvert år, og de har sin praksis i sykehus særlig i andre og tredje studieår. Det vil åpnes for å ha praksis i Nordland ved framtidige opptak. I

tillegg tas det opp et deltidskull som går over 4 år, ca. hvert 4 år. Det tas da opp like mange studenter.

Prehospitalt arbeid, paramedic/ paramedisin

Nord universitet har startet bachelor i prehospitalt arbeid, paramedic fra høsten 2017. UiT vil fra 2018 tilby bachelor i paramedisin.

Prehospitalt arbeid, paramedic Nord universitet

Kandidatmåltall: 30. Opptak i Bodø høsten 2017: 34 studenter på deltid, som er 113 % sammenholdt med kandidatmåltall. Framtidige opptak er planlagt å alternere mellom Bodø og Trøndelag. Deltidsstudier.

Studentene vil ha sin praksis innen disse regioner, og sørover i landet. Praksis organiseres etter studentenes tilhørighet. Nord universitet har inngått avtaler om 10x 2 praksisplasser både ved NLSH i Bodø og Lofoten/Vesterålen, samt 5x2 praksisplasser på Helgelandssykehuset. Praksis er jevnt fordelt i studiet, men sykehuspraksis er fra 3. studieår.

Paramedisin UiT

Det er vedtatt å etablere et bachelorstudium i paramedisin fra 2018 med praksis både i foretak og kommunehelsetjeneste. Det er så langt ikke inngått avtaler om slike praksisplasser.

Sosialfag

Flere av foretakene har påpekt at også sosialfaglige utdanninger ber om praksisplasser ved foretakene, og at disse er i konkurranse med praksisplasser for helsefaglige utdanninger. Arbeidsgruppen har derfor inkludert noen sosialfaglige utdanninger i beskrivelsen/analysen og skisserer tiltak som også omfatter disse studiene.

Barnevern og Sosialt arbeid UiT

Kandidatmåltall: Det er ikke fastsatt tall fra departementet. Opptak til barnevern: 36 studenter til heltid ved Harstad, 30 studenter heltid i Alta og 40 studenter til deltidstudier.

Opptak sosialt arbeid: 30 studenter heltid og 30 studenter deltid.

Barnevern og Sosialt arbeid Nord universitet

Både barnevern og sosialt arbeid er i samtidskonflikt med flere andre studieprogram, spesielt praksisstudier innenfor psykiatri og rus.

Kandidatmåltallene er 30 studenter for hvert av studiene bachelor i barnevern (2 studieløp) og bachelor i sosialt arbeid (2 studieløp). De reelle tallene ligger langt over dette. Høsten 2017 tok vi opp 98 studenter på bachelor i sosialt arbeid (Bodø), 72 studenter på bachelor i sosialt arbeid (Mo i Rana), 47 studenter på bachelor i barnevern (Bodø).

Når det gjelder praksis i helseforetakene så er det primært Nordland som er aktuell for studentene som er knyttet til Nord Universitet. Studentene ved bachelorutdanningen i sosialt arbeid og barnevern har praksis på vårsemesteret 2. studieår (4. semester). Praksistiden er 20 uker fra januar og ut mai

mnd. Studentene har en studiedag pr. uke, ellers følger de arbeidsplassens arbeidstid og turnus. Studenter går ikke på natt, kun dag og aften. Det er ønskelig at studenter fra sosialt arbeid får praksis i sosialtjenesten på somatisk sykehus, noe som har vist seg å være vanskelig. Vi har tilgang i dag innenfor psykiatrien, både barn – ungdom og voksen. Vi er på ulike avdelinger innenfor psykiatri. I dag er det også på krevd å ha barneansvarlig i voksenpsykiatrien noe som også er aktuell praksis for våre barnevernstudenter. Våren 2018 er det 123 studenter som skal ut i praksis. Dette kan variere fra år til år grunnet desentraliserte studier. Det er ønskelig at ca. en fjerdedel av disse studentene får mulighet til å ha praksis innenfor psykisk helsevern eller sosialtjenesten ved somatiske sykehus.

Tiltak for å øke tilgangen på og styrke koordineringen av praksisplasser i foretakene i Helse Nord

Foretakene i Helse Nord leverer mer enn 3000 praksisplasser for studenter fra de to universitetene i året og har studenter i praksisstudier hele året.

Utviklingen de siste årene er at universitetene har økt antall studenter uten at helseforetakene har hatt mulighet til å øke kapasiteten tilsvarende. Hvis universitetene fortsatt skal kunne øke antall studenter må helseforetakene ha muligheten til å øke kapasiteten tilsvarende. En slik kapasitetsutvikling i helseforetakene vil måtte komme gjennom å jobbe smartere og ved å ta høyde for utviklingen i spesialisthelsetjenesten, som økt behandling i poliklinikker o.l. og reduksjon ved sengepostene, og tjenestens behov for tilgang på tilstrekkelig antall personell med relevant og oppdatert kompetanse¹.

Stortingsmelding nr. 16 (2016/17) «Kultur for kvalitet i høyere utdanning» varsler nye læringsmål, og det varsles også et større fokus på studentaktive læringsformer. Kunnskapsdepartementet (KD) vedtok i 2017 forskrift om felles rammeplan for helse- og sosialfagutdanninger. KD har i den forbindelse satt i gang RETHOS-prosjektet for å utvikle nasjonale retningslinjer for bl.a. sykepleie, herunder også retningslinjer for studentpraksis. I forbindelse med implementering av ny rammeplanforskrift og nye nasjonale retningslinjer for praksisstudiene vil universitetene måtte revidere sine studieplaner. Videre er det satt i gang flere lokale prosjekter for å utvikle studentenes praksisstudier lokalt.

Helseforetakene skal levere praksisplasser i henhold til de til enhver tid gjeldende føringer i de årlige oppdragsdokumentet fra Helse Nord, som på sin side får sine føringer fra Helse- og omsorgsdepartementet.

Universitetene er bundet av sin formelt fastsatte semesterplan mens helseforetakene er bundet av sin overordnede driftsplan. Det er sentralt at begge parter anerkjenner dette når de planlegger undervisningen.

Arbeidsgruppen ser betydningen av god kommunikasjon mellom utdanningsinstitusjonene og Helse Nord v/foretakene. Det er ulike opplevelser på hvordan kommunikasjonen mellom foretak og universitetene fungerer. UiT har utarbeidet egne rutiner for kommunikasjonen med fastsatte svarfrister. Nord universitet har godt innarbeidede rutiner hvor prosessen med å plassere studentene i sykehusene starter i årsskiftet hvert år. Arbeidet settes i gang ca. 4 måneder før studentene skal ut i praksis, og universitetet får svar fra sykehusene ganske umiddelbart. Dette gjør at universitetet ikke bestiller plasser til flere enn de aktuelle som skal ut i praksis. Universitetet får derfor i januar lagt praksis for hele kalenderåret, og alle praksisperioder som studentene skal ut i.

UiT har etablert et Felles utdanningsutvalg mellom Helsefak og UNN og mellom Helsefak og Finnmarkssykehuset.

¹ Stortingsmelding nr. 11 (2015-2016) Nasjonal helse- og sykehusplan (2016-2019)

Nord universitet har et samarbeidsorgan – Samorg Nord, med sykehusene i Bodø, Helgelandssykehusene, Lofoten og Vesterålen. I tillegg har universitetet semestervise praksisråd som et møtearena hvor sykehusene, studenter, aktuelle lærere møtes.

Arbeidsgruppens tilrådninger

1. For at den samlede tilgangen på praksisplasser skal være optimal ser arbeidsgruppen at det er behov for en koordinering av praksisplasser mellom foretakene og mellom universitetene. Arbeidsgruppen anbefaler at det opprettes et **felles koordineringsutvalg** (samarbeidsmøte) med representanter fra begge universitetene og alle foretakene som kan gjøre lokale justeringer av tilgangen på praksisplasser utover de nasjonale og regionale føringene i oppdragsdokumentet. Dette gjelder særlig for studieprogrammer som bruker alle helseforetakene i regionen som praksisarena, og der det er utfordrende å skaffe tilstrekkelig antall praksisplasser, som f.eks. jordmorutdanningen. Dette samarbeidsorganet bør ha en årlig gjennomgang av tilgangen på praksisplasser for begge universitet ved de aktuelle helseforetakene. Det vises til at UNN og UiT Helsefak har avtalt en slik årlig revideringsprosess i sin samarbeidsavtale. Arbeidsgruppen mener et slikt samarbeidsorgan også vil kunne bidra til å løfte fram utdanningssaker til USAM.
2. Arbeidsgruppen anbefaler også at det etableres samarbeidsorgan mellom begge universitetene og Nordlandssykehuset og Helgelandssykehuset. Dette kan enten være et felles organ for begge foretak og begge universitet eller ett felles samarbeidsorgan for de to universitetene med hvert av foretakene.
3. Arbeidsgruppen ser at det er behov for en gjennomgang av opptakstall i forhold til fastsatte kandidatmåltall. Arbeidsgruppen mener universitetene må **redusere «overbooking»** av studenter og i stedet sette inn tiltak for å **redusere frafall** ved studieprogrammer med høy frafallsprosent slik at flere studenter gjennomfører utdanningen. Et konkret tiltak vil være å fastsette et akseptabelt «overbookingstak» per studieprogram, som sannsynligvis vil måtte variere mellom og internt i utdanningsinstitusjonene.
4. Arbeidsgruppen anbefaler at universitetene gjennomgår studieprogram som «konkurrerer» om praksisplasser i samme fagfelt (eks ergoterapi, fysioterapi, radiografi (klinisk praksis) og sykepleie/vernepleie/sosialfag/ videreutdanninger innenfor kliniske avdelinger og psykisk helse) for å **unngå parallelle praksisperioder** med mange studenter i praksis samtidig – både internt i studieprogrammer med store kull og mellom studieprogrammer. Foretakene viser til at arbeidsbelastningen på de ansatte blir svært stor, noe som vil gå ut over foretakenes mulighet til å tilby gode praksisplasser og

samtidig ivareta arbeids- og læringsmiljøet for veiledere og studenter. Se ytterligere kommentarer for enkelte studieprogram nedenfor.

5. Foretakene understreker behovet for koordinerte rutiner for praksisbestilling fra alle studieprogram både innenfor helsefagene og sosialfagene. Arbeidsgruppen anbefaler derfor at det gjøres et arbeid med å utforme felles rutiner og frister for kommunikasjonen mellom foretakene og universitetene. Rutinene rundt praksisutplassering må tilpasses lokale hensyn/forhold. Arbeidsgruppen understreker betydningen av å sette av tilstrekkelig med ressurser til koordineringsarbeid av praksisplasser.

Foretakene påpeker at universitetene endrer behovene for praksisplasser underveis. Dette kan skape unødvendig merarbeid og arbeidsgruppen anbefaler at man ser nærmere på hvordan dette kan bedres. Noen av foretakene påpeker også at ved frafall av studenter opplever at behovet kuttes lengst fra studiested. Arbeidsgruppen viser til universitetenes samfunns-ansvar og mener reduksjon av praksisplasser må fordeles jevnt på alle foretak.

6. Siden studentene tilbringer store deler av utdanningsløpet sitt i praksisstudier ved helseforetakene, understreker arbeidsgruppen betydningen av at helseforetakene involveres i revisjon av studieplaner. Arbeidsgruppen anbefaler at både helseforetak og universiteter deltar i evaluering av praksisstudiene for slik å kunne legge til rette for framtidig justering og forbedring.
7. For å utnytte kapasiteten best mulig understreker foretakene betydningen av at studentene må følge **ordinær turnus** på lik linje med tilsvarende ferdigutdannet helsepersonell i sykehusene. Universitetene påpeker at en forutsetning må være at studentene får oppnådd læringsmålene i løpet av praksisperioden.
8. Arbeidsgruppen anbefaler at man foretar en **gjennomgang og videreutvikler praksisstudiene**², herunder utvikle og implementere nye veiledningsmodeller og -former, bl.a. ferdighets- og simuleringstrening. Slik videreutvikling må se hen til ny rammeplanforskrift og nye nasjonale retningslinjer for helse- og sosialfagutdanninger.
9. Arbeidsgruppen anbefaler også at man utreder alternative praksisarenaer både innenfor foretak, kommuner og private helseinstitusjoner. Slik videreutvikling må også se hen til ny rammeplanforskrift og nye nasjonale retningslinjer for helse- og sosialfagutdanninger.

² Felles utdanningsutvalg (FUU) ved UNN og UiT Helsefak har etablert en arbeidsgruppe som i 2018 skal gå gjennom og videreutvikle praksisstudiene i UNN for bachelor i sykepleie ved UiT. Videre har FUU etablert en arbeidsgruppe som skal gå gjennom dagens planlegging, gjennomføring og koordinering av praksis og praktisk klinisk undervisning for legestudenter, og i den forbindelse anbefale forbedringer.

10. Helseforetakene og utdanningsinstitusjonene må bruke riktig kompetanse i veiledning. Arbeidsgruppen viser til at sykepleiere i foretakene har en tendens til å bli gitt koordinerings-, oppfølgings- og veiledningsansvar for andre studentgrupper enn sykepleierstudentene. Fjernes sykepleiernes ansvar for de andre studentgruppene vil dette bidra til å frigjøre sykepleierressursene til å veilede flere sykepleierstudenter i helseforetakene.

Kommentarer til enkelte studieprogram

Ergoterapeututdanningen:

Arbeidsgruppen anbefaler at man ser nærmere på fordelingen av praksisplasser for dette studieprogrammet i lys av antall ergoterapeutstillinger ved foretakene. Arbeidsgruppen mener også at man her bør kartlegge praksisplasser i kommunehelsetjenesten i lys av endringene i tjenesten som følge av Samhandlingsreformen.

Fysioterapeututdanningen:

Arbeidsgruppa foreslår at Helsefak inngår avtaler med private institusjoner som har avtaler med Helse Nord. Helse Nord anmodes om å innarbeide i sine avtaler ansvar for å delta i opplæring av studenter (praksisplasser). Arbeidsgruppen anbefaler også at man utreder mulighetene for flere praksisplasser i kommunehelsetjenesten.

Radiografutdanningen:

Arbeidsgruppa foreslår at det sees på alternative løsninger for praksis i kliniske avdelinger for radiografstudenter. F.eks. søke dispensasjon fra rammeplan for å kunne ha praksis ved sykehjem. Det burde også åpnes opp for å kunne bruke andre enn sykepleiere som veiledere.

Sykepleierutdanningene:

Arbeidsgruppa mener at sykepleierutdanningene burde vurdere alternative plasser, og også se på samtidighet i praksisperiodene mellom heltid og deltidsstudier.

Arbeidsgruppa anbefaler Nord universitet å se nærmere på fordelingen av opptakstallene på sine studiested.

Jordmorutdanningen:

Arbeidsgruppen viser til at det er etablert en dialog mellom jordmormiljøet ved Kvinneklinikken (UNN) og jordmorutdanningen ved Institutt for helse- og omsorgsfag (UiT Helsefak). Målet er å avklare hvordan man kan dekke behovet for praksisplasser, samtidig som man sikrer tilstrekkelig kvalitet på jordmorstudentenes praksis, innenfor dagens rammer. Arbeidsgruppen anbefaler at dette arbeidet utvides til å inkludere de andre foretakene i helse Nord. I dette arbeidet vil det være nødvendig å se hen til de framtidige rammer og nasjonale retningslinjer for jordmorstudentenes praksisstudier som vil følge av ny rammeplan for helse- og sosialfagene.

Psykologistudiet

Flere av foretakene påpeker at de ikke får studenter som det er forespurt om praksisplasser til. Arbeidsgruppa presiserer at man ved frafall av studenter skal redusere antall praksisplasser jevnt på alle foretak.

Bioingeniørutdanningen

Arbeidsgruppa anbefaler at det innledes dialog med foretakene som muliggjør praksisutplassering ved flere av sykehusene i 2. og 3. studieår.

Vernepleierutdanningene

Arbeidsgruppen anbefaler at de to universitetene ser nærmere på teigdelingen av praksisplasser innenfor Helse Nord.

Arbeidsgruppen peker også på at det er ønskelig at Helsefak ved UiT klargjør hvordan opptakene blir strukturert fremover.

Sosialfagstudier (Barnevern og sosialt arbeid)

Både barnevern og sosialt arbeid er i samtidskonflikt med flere andre studieprogram, spesielt praksisstudier innenfor psykiatri og rus. Arbeidsgruppen anbefaler at man gjør et eget arbeid for å minimalisere en slik samtidighet for å utnytte kapasiteten på praksisplasser best mulig.

Vedlegg

Vedlegg 1: Utdanningskapasitet og praksisplasser i Helse Nord – klargjøring av behov og forslag til koordinering. Opprettelse av arbeidsgruppe

Vedlegg 2: Behov og tilgjengelige praksisplasser ved foretakene i Helse Nord